

Český žurnál

6. 11. 2015

Série autorských dokumentárních filmů, které nepublicisticky reflektují vybrané kauzy, se vrací k zásadním událostem minulého roku. Filmoví dokumentaristé se v tomto osobitém konceptu chápou témat a událostí nepokrytě autorským a osobním pohledem, polemicky, v překvapivých souvislostech a filmově vytříbeným jazykem. Třetí série Českého žurnálu odstartuje na ČT2 ve čtvrtek 12. listopadu ve 20:00 filmem Pět zrození režisérky Eriky Hníkové, následovat bude Matrix AB, portrét politika Andreje Babiše v režii Víta Klusáka, snímek Ubytovny Tomáše Kratochvíla, příběh z ukrajinského konfliktu Blízký daleký východ Filipa Remundy a film Sametoví hrdinové, pojednávající o našich vojácích v Afganistánu v režii Filipa Remundy a Víta Klusáka.

Zpravodajec točí objekt svého zájmu z deseti metrů, reportér z pěti a dokumentarista z metru a často jde i blíž, říká režisér Vít Klusák

Filip Remunda: Válka na Ukrajině neskončila. Jen se ztratila z prvních stránek, kde ji nahradili uprchlíci.

V třetí sérii Českého žurnálu se věnujete významnému tuzemskému politikovi, ukrajinské krizi a českým vojákům, kteří padli na misi v Afganistánu. V posledních měsících je však mediální prostor doslova zahlcen tématem uprchlické krize. Jaká je podle Vás nejlepší „dokumentaristická cesta“ k tomu vrátit diváky do událostí spojených s minulým rokem, které se mohou, z pohledu médií, jevit jako dávno zapomenuté?

Vít Klusák: Aktuální události jsou pro Český žurnál jen odrazovým můstkem – připomenout divákům, že konkrétní kauza, fenomén, osobnost plnila přední stránky novin, ale naší ambicí je vydat se vstříc tématu mnohem blíž. Troufнул bych si to vyjádřit v metrech, ale je to pochopitelně jen příměr: zpravodajec točí objekt svého zájmu z deseti metrů, reportér z pěti a dokumentarista z metru a často jde i blíž. A díky této blízkosti a autorskému pojetí vznikají v ideálním případě filmy, které dokáží překonat dobový rozměr kauz, takže můžou někoho zajímat i poté, co ty kauzy už dávno přikryly kauzy jiné.

Filip Remunda: Válka na Ukrajině neskončila. Jen se ztratila z prvních stránek, kde ji nahradili uprchlíci. Můj film nesupluje aktuální žurnalistiku, ale pokouší se přenést na českého diváka zážitek z atmosféry na Ukrajině. Natáčeli jsme na západě i východě v oblasti ovládané separatisty. Dostali jsme se za frontu, nedaleko od nás padaly dělostřelecké granáty. Zajímalo nás, co si místní lidé myslí o integraci s Evropou, přerušení tradičních vztahů s Ruskem a nakolik je pro ně válka řešením situace. Všechna tato témata jsou relevantní i pro Česko, neb žijeme na hranici sfér vlivu Západu i Východu.

Matrix AB jste označil jako situační portrét vlivného muže. V čem Vás Andrej Babiš nejvíce překvapil a proč jste se rozhodl nakonec film pojmenovat takto, když byl jeho původní název Neznámý Andrej Babiš?

VK: Název je vždycky klíčem k filmu. Původní titul „Neznámý Andrej Babiš“ přes svoji nepoetičnost dobře vyjadřoval moje zmatení z nečitelnosti osobnosti pana Babiše. Slovo „matrix“ Andrej Babiš často a rád zmiňuje, když se snaží voliče postrašit, že je jeho političtí předchůdci drželi v nevědomí virtuální reality svých sobeckých zájmů a manipulací. Sebe staví do pozice zachránce, který přišel tenhle korupčnický matrix rozbít. A nám přišlo dobré zdůraznit, že Babiš jeden matrix nahrazuje svým vlastním matrixem: tím, ve kterém se všechny zájmy spojily v jeden neoddělitelný celek. Celek, ve kterém politika, byznys a média skrze osobu pana Babiše jedno jsou.

Jak se Vám podařilo Andreje Babiše přesvědčit k tomu, aby Vás pustil do svého soukromí? Jakou roli v tomto sehráli jeho mediální poradci? A viděl někdy Andrej Babiš nějaký Váš předchozí film?

VK: Z okruhu jeho poradců mi bylo řečeno, že už jednoho dokumentaristu vyprovodili s nepořízenou, tak jsem napsal námět, který byl záměrně neoriginální a nepolemický. Bylo přece jasné, že ho budou posuzovat specialisté na PR, kteří mají za úkol Babišův mediální obraz lakovat v co nejpřívětivějších barvách. Když bych se měl pustit do spekulací, proč pana Babiše tito lidé nevarovali, že netočím vyhlazené medailony, odhaduji, že byli přesvědčeni, že nás pan Babiš zvládne, přehraje, utahá. Ačkoliv ten film nechápu jako souboj, jak se ho někteří novináři snaží interpretovat, je pouze a jen na divácích, zdali jsme se nechali obehřát, nebo jestli jsme nakonec našli cestu k pravému já pana Babiše. Já myslím, že našli.

Co pro Vás byl iniciační moment vzniku dokumentu Blízký daleký východ? Mohl byste srovnat mediální reflexi ukrajinské krize se svými vlastními zkušenostmi? A jaký zážitek byl pro Vás na Ukrajině nejzásadnější?

FR: Dva měsíce před Majdanem jsem v Kyjevě vedl dokumentaristickou dílnu pro novináře. Cestou na letiště mi taxikář řekl, že pokud Janukovyč podepíše asociaci s Evropou, bude válka. Majdan jsem sledoval. Na Ukrajině mám kamarády a známé, tak jsem jim několikrát volal a zjišťoval, co se u nich děje. Byl jsem rád, že se někdo postavil zkorumpovanému polofeudálnímu systému. Zároveň jsem se bál extrémistů z Právěho sektoru. Bylo mi jasné, že situace je složitější, než by se z médií mohlo zdát. Když mě kamarád z Dněpropetrovska vyzval, abych přijel a natočil o Ukrajině film z pohledu cizince, začal jsem uvažovat o natáčení. Zásadní byla cesta na okupovaný Donbas. Upřímně řečeno jsem se bál, nejsem válečný zpravodaj. Udělal jsem všechno pro naši bezpečnost. Vybavil se kontakty a vyrazil za frontu. Objevil jsem tam zvláštní svět plný surreálné propagandy, místní billboardy slibují ráj na zemi včetně dobré úrody. Místní lidé mě prosili, ať řeknu ve světě, že nejsou žádní teroristi, jak je vykreslují ukrajinská média. Uvědomil jsem si tam, že oligarchický kapitalismus, který nahradil sovětský systém, nepřinesl očekávanou svobodu, ale jen další pohrdání lidskou důstojností.

Jaké jsou podle Vás hlavní důvody, které vedou české občany k tomu, aby vstoupili do profesionální armády a s nasazením života bojovali daleko od hranic České republiky, v zemích, ke kterým je nepojí prakticky žádná souvislost?

VK: Mimo kameru nám několik vojáků přiznalo jisté rozčarování, že teprve tam na místě poznali, jak velké politikum to je. Takže si troufám odhadnout, že jsou tací, co tam sice letí s nějakými ideály, ale realita války jim otevře oči. Fascinující je ten všudypřítomný war-byznys – i českého ministra obrany v delegaci doprovázel ředitel zbrojovky a vojákům po něm zbyl kalendář, ve kterém spoře oděné děvy pózují s granátometry a obkročmo na tankovém laufu.

FR: To je právě otázka. Myslím, že o naší účasti v zahraničí chybí společenská diskuze. Je to dost tím, že nás příliš dění ve světě nezajímá. V souvislosti s uprchlíky mám pocit, že se světa bojíme. Naše zahraniční politika je do značné míry formulována v rámci NATO a EU. Proto i většina vojáků přejímá rétoriku těchto institucí. „Bojujeme zde za vlast, za křesťanské hodnoty, za hodnoty euroatlantické civilizace“, což je v době vzniku teroristické organizace Islámský stát, politicky nutných dohod s Talibánem a uprchlickém exodu velmi zajímavé téma k filmové úvaze.

Jak se Vám natáčelo v Afganistánu? Mohli byste popsat, jakým způsobem se čeští dokumentaristé procedurálně dostanou na vojenskou základnu na Blízkém východě? Jaké překážky jste museli překonávat a co Vás naopak nejvíce pozitivně překvapilo?

VK: Důležité je zazdít před rodinou, že ve stohu mnoha desítek papírů kromě typu krevní skupiny vyplňujete lejtstro, že berete na vědomí, že můžete zahynout, nebo být unesen, nebo být mučen. Pozitivně mě překvapilo, že na palubě českého vojenského speciálu dostanete od letušky v zelených montérkách bonpar proti zalehnutí uší. A na cestě zpátky klobásu s křenem. Čirý surrealismus.

FR: Museli jsme podstoupit běžnou byrokratickou proceduru. Naše údaje ověřovalo NATO. Šli jsme na test krevní skupiny. Vyfasovali kevlarové vesty a přilby. Měli jsme za sebou podporu Ministra obrany Stropnického, s nímž jsme letěli na předvánoční návštěvu. Pak jsme se měli do Afghanistanu vracet, armáda nás však už vícekrát nezvala. Jejich neochotu si vykládáme tak, že naše další přítomnost na místě už nebyla vítaná.

Co nejzásadnějšího jste se během natáčení dozvěděli o tuzemské politické scéně, Ukrajincích a českých vojácích?

VK: Zaujalo mě, že pan Babiš utáhl české voliče na koblihy, ačkoliv se při čekání na volební výsledky novinářům svěříje, že se mu líbí německý model, neboť Němci prý nic nerozdávají a rozhodně „nedávají lidem krmit“. Zaujalo mě, že takto přímočaré úvahy vynesou člověka do čela státu. Zaujalo mě, že Babiš svět dělí na přátele a nepřátele a nic mezi tím. Zaujalo mě, že pan Babiš s oblibou říká, že do svých novin nemůže zavolat, ale přitom zapomíná dodat, že s šéfredaktorem Lidových novin chodívá hrát tenis. Zaujalo mě, jak těžce se točil filmový portrét někoho, kdo na začátku prohlásil, že nemá co skrývat.

FR: Ukrajinci zvedli hlavu a začali se dívat mocným do očí. Přestali se bát a uvědomili si, že tu nejsou pro to, aby dělali to, co po nich chce vláda, ale že vláda je tu pro ně. Přeju jim i nám, aby se nám povedlo být aktivními občany.

Co pro Vás bylo během natáčení dokumentů nejtěžší?

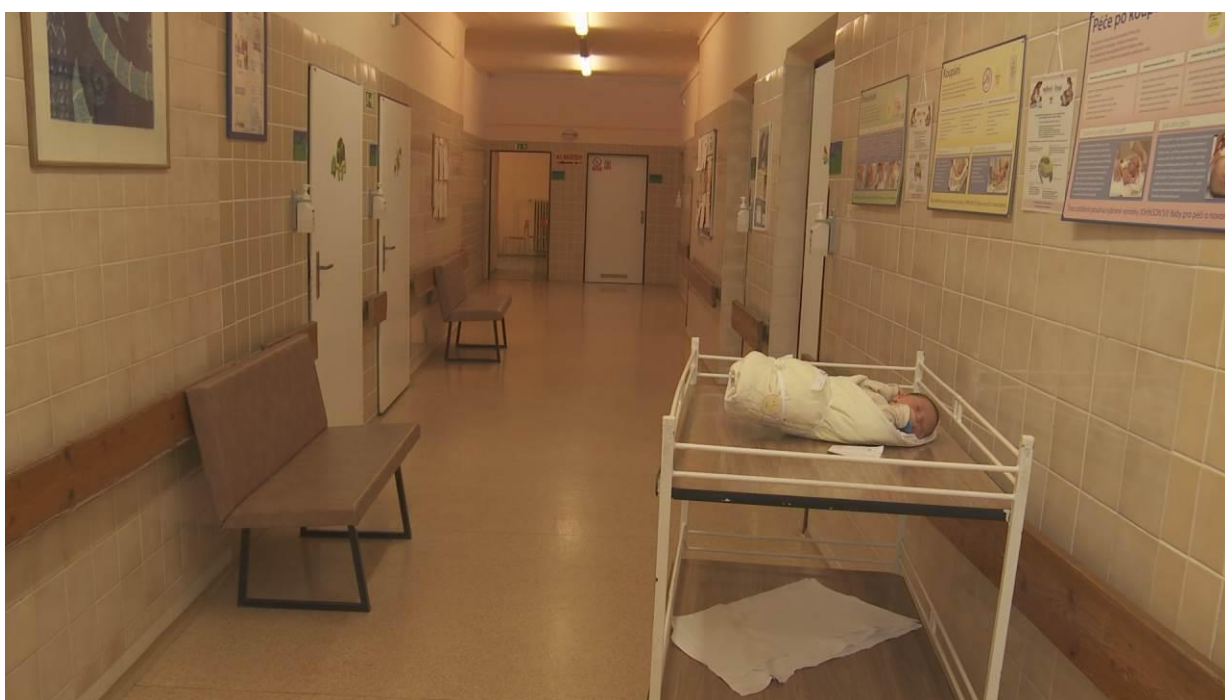
VK: V případě MATRIXU AB bylo nejtěžší ten film dodělat, protože pan Babiš neustále měnil podmínky natáčení, po pár dnech začal požadovat autorizaci, což by prakticky znamenalo, že si film přestřihá podle svého, to jsem sice odmítl, ale od té chvíle spolupráce víc než vážla. Pro celý štáb bylo těžké se pokaždé přimět se do téhle atmosféry vracet.

FR: Natáčet pár kilometrů od fronty. Vyrovnat se s tím, že kolem nás nákladáky odvázejí mrtvé vojáky. Natáčet v rozvalinách ukrajinských měst. A v těchto podmínkách nesklouznout k patosu a osudovosti. Být daleko i blízko, držet si odstup cizince a natáčet tak, aby i místní mému filmu rozuměli.

Jednotlivé díly Českého žurnálu

Pět zrození (čtvrtek 12. listopadu od 20.00 na ČT2)

Do zákulisí porodnice v pražské vinohradské nemocnici nahlíží autorský dokument z cyklu Český žurnál. Během své dvanáctidenní přítomnosti se filmovému štábu podařilo přiblížit k pěti různým okamžikům zrození a skrze perspektivy novopečených rodičů, lékařů a porodních asistentek zachytit odlišné přístupy k zvládnutí porodní situace.

*„Když mě česká televize s Filipem Remundou a Vítem Klusákem oslovili s tím, jestli chci natočit hodinový film z cyklu Český žurnál na nějaké společenské aktuální téma, rozhodla jsem se na příkladu jedné porodnice ukázat, jak funguje české porodnictví. Samozřejmě že jsou porodnice ‚lepší a ‚horší‘, ale myslím si, že většina věcí, která se objevuje v našem filmu je jakýmsi standardem. Do natáčení jsem nevstupovala a priori s kritickým přístupem, chtěla jsem jen pozorovat, co se při běžném provozu ve větší porodnici děje. Co mě ohromilo při natáčení nejvíce, je neustálá separace členů rodiny, ke které dochází zcela běžně, a naprosto neintimní prostředí, ve kterém ženy rodí. Ve filmu tak můžete vidět scénu, kdy při porodu uklízečky uklízejí vedle rodičky a ženám jsou odnášena miminka hned po porodu a hodinu musí ležet na takzvané výhřevné dečce,“ říká o natáčení **Erika Hníková** a dodává: „Abychom zůstali co nejvíce fér, podařilo se nám v průběhu dvanácti natáčecích dní přiblížit se k pěti porodům a právě tolik má film kapitol. Každý porod, jedna kapitola. Všech pět příběhů má v sobě nějaký motiv odloučení: otec čekající na chodbě neví kde je jeho právě narozené miminko a ani ho nenapadne, aby se šel zeptat; právě narozené děti hned po porodech odnášeni na takzvanou výhřevnou lůžku, přičemž současné porodnictví je založené na takzvané zlaté hodině, kdy má právě narozené dítě hodinu po porodu zůstat u matky, nejen z psychologických ale i zdravotních důvodů. Je to film o nevyhovujících podmínkách v české porodnici, které se od sedmdesátých let minulého století příliš nezměnily, ale také o naší pasivitě. Přála bych si, aby se po televizní premiéře začalo právě o těchto podmínkách hovořit.“*

režie: Erika Hníková // **kamera:** Lukáš Hyksa // **střih:** Jana Vlčková // **dramaturgie:** Jana Hádková

Matrix AB (čtvrtek 19. listopadu od 20.00 na ČT2)

Dokument představuje Andreje Babiše především jako veřejného činitele, který i v politické praxi používá metody, jimž se naučil při své podnikatelské činnosti. Kamera jej zachycuje v neustálém pohybu, na nejrůznějších akcích, mítincích, při osobním setkávání s občany. Je schopen mluvit s bezdomovci a vzápětí jej vidíme, jak anglicky nebo francouzsky konverzuje se zahraničními diplomaty. Na veřejnosti a před kamerou se projevuje ze své lepší stránky. Nikdo však není dokonalý – Babišovu odvrácenou tvář ve filmu charakterizují jeho bývalí spolustraníci a odpůrci.

Režie: Vít Klusák // **kamera:** Adam Kruliš // **střih:** Jana Vlčková // **dramaturgie:** Jana Hádková

Ubytovny (čtvrtek 26. listopadu od 20.00 na ČT2)

Při mapování situace v oblasti sociálního bydlení spojil režisér síly s občanskou aktivistkou Ivanou Čonkovou. Snaha ověřit hypotézu, zda příčiny kritického stavu tvoří anticiganismus ve strukturální podobě, je vede ke zpovídání politiků, odborníků i obyvatel ubytoven. S odhodláním proniknout s kamerou do míst, kde nejsou vítáni, a klást přímé otázky se jim daří odkrývat citlivou tkáň celospolečenského problému.

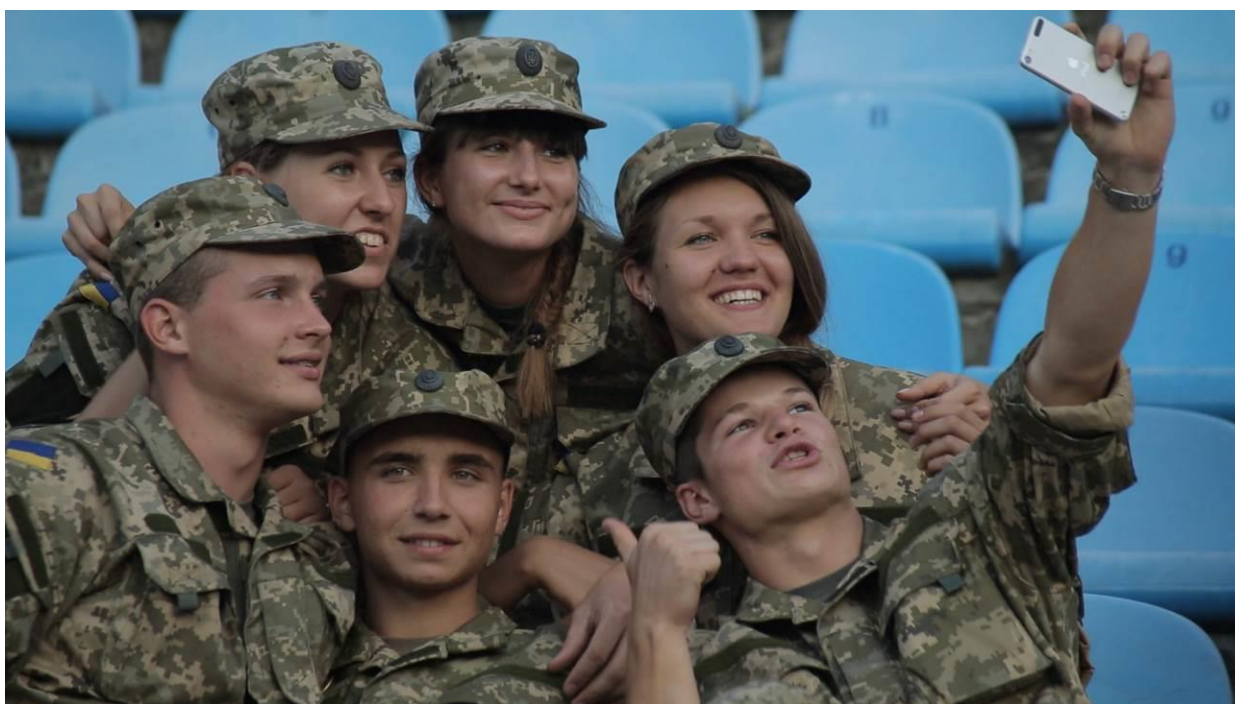

*„Film Ubytovny jsme se spolurežisérkou Ivanou Čonkovou natáčeli po dobu dvou let v mnoha vyloučených lokalitách i v hlavním městě. Sledujeme v něm mimo jiné proces tvorby Zákona o sociálním bydlení. Jde o zajímavou a příznačnou věc – střet angažované občanské a odborné veřejnosti se světem vysoké politiky. Zjistili jsme, že samotní lidé na ubytovnách hrají jen roli rukojmích a že politici vůbec nenaslouchají logickým argumentům nebo ideálům, ale tlaku veřejného mínění a médií,“ říká režisér snímku **Tomáš Kratochvíl**.*

Režie: Tomáš Kratochvíl, Ivana Čonková // **kamera, střih:** Tomáš Kratochvíl // **dramaturgie:** Jana Hádková

Blízký daleký východ (čtvrtek 3. prosince od 20.00 na ČT2)

Při svých opakovaných cestách na Ukrajinu se režisér Filip Remunda setkal s mnoha lidmi z různých vrstev tamní názorově a politicky rozdělené společnosti. Sleduje, jak vypadá všední život ve válkou sužované zemi. Zkoumá situaci na obou stranách fronty, zdánlivý klid na západě Ukrajiny a napjatou atmosféru ve východní válečné zóně. Se svým štábem se exkluzivně dostal právě za frontovou linii, na území ovládané separatisty v době, kdy se oboustranně porušovalo příměří. Naslouchá názorům lidí na obou stranách a spolu s nimi se ptá, kdy tato nesmyslná válka, v níž proti sobě nezdědka bojují příbuzní, skončí.

Režie: Filip Remunda // **kamera:** Martin Tokár // **střih:** Marek Šulík // **dramaturgie:** Jana Hádková

Sametoví hrdinové (čtvrtek 10. prosince od 20.00 na ČT2)

O Češích se říká, že nikdy nebojovali. Navzdory takto zkrešené charakteristice nasazovali naši dědové životy za druhé světové války na všech frontách. Přesto se sami často považujeme za národ Švejků a simulantů. Ve světě jsme za náš umírněný postoj terčem posměchu, ale i obdivu. Rozdělení republiky bez jediného výstřelu se vyučuje na zahraničních školách jako precedens rozumné politiky. Jednou z nejvíce diskutovaných událostí poslední doby je ztráta pěti vojáků působících na misi v Afganistánu. Rodiny padlých jsou těžce zasaženy ztrátou nejbližších. Část společnosti přesto vnímá naši účast na misích NATO negativně. Objevují se i případné dehonestace našich jednotek. Režiséri Vít Klusák a Filip Remunda se zamýšlejí nad důvody, které vedou vojáky k tomu, aby s nasazením života bojovali daleko od hranic naší země, a přímo na vojenských základnách v Afganistánu se pokoušejí zjistit, za jaké cíle zde Česká republika vede válku.

Režie: Vít Klusák, Filip Remunda // **dramaturgie:** Jana Hádková